

Placebo efekt v liečbe bolesti

A.Ondová, A. Antoníková, S. Pástorová -
Logman a.s. Nefrologická klinika, Košice
J. Korček - FNLP, Košice

Logman a.s.
ISO 9001:2000

Placebo (odvodené od placebo = existuje)

- ❖ efekt objavil američan Henry Beecher na sklonku 2.sv. vojny, ktorý zistil, že vojaci, ktorým namiesto morfia podali soľný roztok, pociťovali menšiu bolesť a neutrpeli ani kardiovaskulárny šok, ku ktorému zvyčajne dochádza pri operáciach bez podania tíšiacich prostriedkov
- ❖ liek, ktorý vedie k žiadúcemu zlepšeniu skôr psychologickými prostriedkami ako prostredníctvom farmakodynamického účinku alebo fyzikálneho dôsledku liečby

Placebo efekt

- ❖ súbor fyzických a psychických zmien, ktoré sú vyvolané očakávaním jedinca, že daný liek bude účinný
- ❖ má schopnosť stimulovať sebaúdržavné procesy, odstrániť symptómy, radikálne zmeniť stav...
- ❖ môže vyvolať vedľajšie negatívne účinky: zvracanie, bolesti hlavy...
- ❖ zmierňuje bolesť uvoľnením úzkosti a klasickým podmieňovaním (I.P.Pavlov). Pacient získa podmienený reflex na zmiernenie bolesti a pozitívne reakcie na placebo
- ❖ v niektorých prípadoch vyvoláva vyplavenie endorfínov, ktoré pôsobia ako silné analgetiká

Aktívne placebo - aktívna látka s klinicky bezvýznamným účinkom, ktorá sa používa ako referenčná látka pre porovnanie v klinickom skúšaní lieku

Placebo efekt závisí na faktoroch spojených s diagnózou.

- ❖ Diagnostická heterogenita
- ❖ Priebeh ochorení
- ❖ Patofyziologický a intervenčný model

Výskumný tím z Michiganskej univerzity zverejnil výsledky skúmania vplyvu vsugerovaných poznatkov na chemické interakcie v mozgu.

Jon-Kar Zubieta viedol tím odborníkov, ktorí sa venovali pozorovaniu placebo efektu. Dobrovoľníkom vstrekli do sánky soľný roztok spôsobujúci nepríjemnú bolesť. Následne im podali ďalšiu injekciu, o ktorej im tvrdili, že je to nový preparát proti bolesti. Bola to úplne neúčinná látka.

Po čase vyše 2/3 z nich tvrdilo, že bolesť opadla. PET (pozitrónová emisná tomografia) snímky ukázali značné rozdiely v mozgovej aktivite dobrovoľníkov, ktorí uviedli, že po aplikácii „nového lieku“ bolesť opadla a dobrovoľníkmi, ktorí ju pociťovali stále. Tí, čo „lieku“ uverili, mali zvýšenú mozgovú aktivitu v oblasti mozgu zodpovednej za pociťovanie bolesti.

Následne im taktiež aplikovali radiofarmaká, ktoré ukázali zvýšenú aktivitu receptorov ovplyvňujúcich produkciu endorfínov, hormónov šťastia, ktoré tiež znižujú bolesť.

Zubieta konštatoval, že ak veríte, že niečo bude účinné, pozitívne myslenie ovplyvní deje vo vašom organizme a tie aktivujú mechanizmy znižovania bolesti.

Presný mechanizmus účinku placebo nie je známy. Existuje lineárna závislosť medzi vnímaním bolesti a tvorbou látok, ktoré ju znižujú. Pochopenie tohto javu by malo pomôcť vyvinúť účinnejšie metódy znižovania a odstraňovania bolesti.
(Zdroj: magazín Discovery, Issue Year Science)

Efekt placeba

- ❖ na začiatku vysoký (80-90% úspešnosti prípadov)
- ❖ neskôr klesá na 30-40%
- ❖ placebo efekt je väčšinou krátkodobý
- ❖ veľmi záleží na prezentácii podávanií lieku, nielen placebového typu, ale aj analgetík

Placebo môže ovplyvniť:

- ❖ 62% bolesti hlavy
- ❖ 18% bolesti pri angíne pectoris
- ❖ 40% bolesť zubov
- ❖ 80% psychosomatických bolesti (pohyb. aparát)

Najväčším prekvapením je výsledok stimulácie mozgových štruktúr, keď je stimulovaná oblasť (corpus Luysi) a pacient vie, že je stimulovaný, tak uvoľňovanie opioidov je efektívnejšie, ako keď o tom nevie.

Nocebo efekt

- ❖ opakom placebo je nocebo (s lat. škodím). Tento pojem použil po prvý krát v šesťdesiatych rokoch minulého storočia Walter Kennedy
- ❖ rakúski vedci prišli s pokusom, pri ktorom podali skupine astmatikov neúčinný liek s varovaním, že môže vyvolať alergickú reakciu, ktorá sa neskôr u pacientov naozaj objavila. Preto je veľmi dôležité nenechať sa vystrašiť varovaním na škatuľke lieku, lebo výrobca je povinný uviesť aj tie najmenej nepravdepodobné vedľajšie účinky a tak sa môže stať, že si ich privoláme sami.

C:\Documents and Settings\Pc\Desktop\www-www Placebo Efekt.mht

Bolest'

Pokiaľ sa nezaujato otvoríme fenoménu bolesti, naše skúsenosti nás konfontujú ešte s ďalšími javmi, ktoré nie sú v súlade s tradičnými predstavami. Jazyk nerozlišuje bolesť telesnú a duševnú, „srdce“ bolí tak pri infarkte ako aj pri citovej strate. Pozoruhodné je, že analgetiká nerozlišujú bolesť telesnú a duševnú, tlmia do istej miery oboje. Bolesť netlmia iba analgetiká, ale aj placebo, niekedy tiež obyčajné slovo.

Kazuistika :

- ❖ Pacient vo veku 65 rokov,
- ❖ 2,5 roka v DDP
- ❖ Dg.: Diabetická nefropathia v štádiu chronického renálneho zlyhania
- ❖ Sekundárna hypertenziou
- ❖ Dyspeptický dolný syndróm s chronickou hnačkou bez dôkazu organickej príčiny
- ❖ Poruchy psychiky pri somatickom ochorení
- ❖ Anxiozný depresívny syndróm
- ❖ Črevná malabsorpcia a ďalších 17 dg.

Pacient dialyzovaný 3x týždenne 4 hodiny → minimálne 1x týždenne prichádzal na hemodialýzu často anxióznym, nekludným, spoteným, hypertenzným, mal bolesti brucha, vyžadoval častú prítomnosť sestry, mával 2-3x stolicu počas HD (odpájanie počas HD) mával rukou a pokrikoval na sestry.

Pred HD dostával Diazepam, Neurolept, Lexaurin, Reasec, s minimálnym účinkom. Odmietal psychiatrické vyšetrenie a všetky navrhnuté alternatívy komplexnej liečby. Vyčerpali sme všetky možnosti a tak sme skúsili podať na začiatku HD 5 ml fyziologického roztoku i.v. s príslušným komentárom, že injekcia ho zbaví spomínaných problémov a po dvoch hodinách dialýzy dostane ďalšiu polovicu lieku.

Pri prvej dialýze placebo efekt bol účinný, ale zlyhal cievny prístup (CVK), dialýzu sme museli ukončiť po 1 hodine.

Pacient bol preložený na lôžkové oddelenie a po 2,5hod. sa pacient dožadoval druhej polovice lieku, údajne už má tvrdšiu stolicu. Túto procedúru sme opakovali pri ďalších dialýzách.

Počas štyroch mesiacoch pacient nemal žiadne zo spomínaných ťažkostí, okrem hypertenzie. Placebo sme podávali vždy pri ťažkostiach a po konzultácii s lekárom, s tým, že injekcia mu pomôže zbaviť sa problémov a pacient sa nebude trápiť.

Pacient sa cítil dobre, nemal ťažkosti, nebolo potrebné ho odpájať na WC, nemal bolesti brucha, bol kludný, nepotil sa a komunikoval s ostatnými pacientmi.

Pacient sa po dvoch dávkach dožadoval sám injekcie, ktorá mu zatiaľ stále pomohla.

- ❖ Keď sa pozrieme na liečbu bolesti placebom z etického pohľadu, nie je to najsprávnejší postup liečby, aj keď mnohokrát účinný, ale v prípade že zlyhajú všetky možnosti a u pacienta dosiahneme úľavu, kto by sa rozhodol postupovať inak?
- ❖ V danom prípade sme zvolili menšie zlo, bez bolesti a rizika. V konečnom dôsledku, pacient sa neinformoval o názve lieku, ak by sa pýtal odpoveď by znela OBECALP(čítaj odzadu)

Záver

- ❖ placebo má neurobiologický a psychologický podklad
- ❖ pri podávaní placeba myslieť etický problém → pacient by sa vždy mal dozvedieť pravdu
- ❖ selekcia pacientov
- ❖ Placebo efekt nepodceňovať
- ❖ účinok placebo efektu je krátkodobý
- ❖ placebo v žiadnom prípade nemôžeme doporučiť, ako základnú liečbu, ale ako pomocný prvok

Ďakujeme za pozornost.

Mgr. A. Ondová

Logman a.s.
ISO 9001:2000

